

2. Streszczenie

Słowa kluczowe: uszkodzenie rdzenia kręgowego, jakość życia, zasoby osobiste, funkcje poznawcze, wybitni sportowcy

Wstęp. Uszkodzenie rdzenia kręgowego niesie ze sobą szereg problemów zdrowotnych i dotyczy każdego aspektu życia: fizycznego, psychologicznego, społecznego oraz materialnego. W konsekwencji osoby z SCI charakteryzują się obniżoną jakością życia oraz występowaniem zaburzeń funkcji poznawczych. Dla osób aktywnych fizycznie, dla których sport miał również charakter zawodowy niepełnosprawność funkcjonalna stanowi jeszcze szerszy wymiar oraz niesie ze sobą konieczność całkowitej zmiany dotychczasowego życia w celu dostosowania do nowej sytuacji życiowej. Holistyczne podejście do pacjenta jest kluczowe dla skutecznego przebiegu procesu leczenia, dlatego też w pracy podjęto temat jakości życia w kontekście zasobów osobistych i funkcji poznawczych wybitnych sportowców z SCI. Poznanie doświadczeń tej unikatowej grupy osób badanych może posłużyć jako wskazówka do polepszenia jakości życia innych osób z niepełnosprawnościami.

Cel. Celem pracy była ocena zasobów osobistych, funkcji poznawczych oraz jakości życia u wybitnych sportowców, którzy doznali uszkodzenia rdzenia kręgowego w trakcie trwania kariery sportowej.

Grupa badanych. Dane zbierane były w latach 2019–2020. Zaproszenie do udziału w badaniu zostało wysłane do 32 osób. Otrzymano 16 pozytywnych odpowiedzi, jednakże 4 osoby nie odesłały zgody na udział w badaniu. Wywiadu udzieliło 12 osób, z czego 3 osoby nie odesłały kompletnego formularza on-line. Ostatecznie do badania włączono 9 uczestników (7 mężczyzn i 2 kobiety) w wieku 24–55 lat, pochodzących z Ameryki Północnej oraz Europy. Kryteria włączenia obejmowały: SCI w trakcie trwania kariery sportowej, zdobycie medalu na zawodach minimum rangi krajowej oraz wyrażenie zgody na udział w projekcie i publikację wyników.

Metody badawcze. Udział w badaniu każdego uczestnika polegał na udzieleniu wywiadu za pomocą komunikatora internetowego oraz wypełnieniu kwestionariuszy on-line. Wywiad, który przeprowadzono metodą pół ustrukturyzowaną został nagrany, transkrybowany a następnie przeanalizowany przy użyciu indukcyjnej metody analizy tematycznej

Joanna

z wykorzystaniem programu Maxqda®. Na koniec rozmowy wykonano trzy testy do oceny funkcji poznawczych: COWAT mierzący płynność słowną, Digit Span badający uwagę i zakres pamięci natychmiastowej oraz Stroop Color-Word testujący zdolność do hamowania interakcji poznawczych, uwagę i elastyczność poznawczą, szybkość przetwarzania, pamięć operacyjną oraz werbalną. Każdy uczestnik otrzymał link do formularza zawierającego kwestionariusz osobowy i trzy skale badawcze oraz został poproszony o jego wypełnienie w ciągu tygodnia. Do oceny jakości życia wykorzystano skalę WHOQoL. Poczucie sensu życia zbadano przy pomocy kwestionariusza PIL. Do oceny skuteczności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami i przeszkodami użyto GSES.

Metody statystyczne. Z uwagi na liczebność badanej grupy większość danych była analizowana w sposób jakościowy. W celu pogłębienia analizy przeprowadzono obliczenia by wyodrębnić cechy wspólne oraz korelacje.

1. Do oceny jakości życia obliczono wartości średnie ($\bar{x}$) oraz odchylenie standardowe (sd), osobno dla pytań Q1, Q2 oraz poszczególnych domen WHOQoL-BREF.
2. Do oceny poczucia własnej skuteczności obliczono wartości średnie ($\bar{x}$) oraz odchylenie standardowe (sd) skali GSES.
3. Korelację pomiędzy domenami jakości życia oraz poczuciem własnej skuteczności, a także ich związek z bólem i liczbą lat od urazu, zbadano za pomocą korelacji rang Spearmana.
4. W celu oceny funkcji poznawczych obliczono średnie ($\bar{x}$) oraz odchylenie standardowe (sd) poszczególnych testów oceniających funkcje poznawcze.
5. Do oceny zależności między QoL a funkcjami poznawczymi wykorzystano korelacje rangowe Spearmana. Następnie, w celu wykluczenia występowania fałszywych statystycznie istotnych wyników, ze względu na dużą liczbę korelacji, zastosowano korekcyjną metodę Bonferroniego.

Wyniki. Spośród wszystkich uczestników siedmiu oceniło swoją QoL pozytywnie, natomiast dwóch negatywnie. Jeden z nich wskazał na pogorszenie zdrowia w ostatnim czasie, natomiast drugi, na depresyjną osobowość jeszcze przed wypadkiem. Czterech uczestników otrzymało wynik w skali PIL wskazujący na wysokie poczucie sensu życia, w przeciwieństwie do jednej osoby o znacznie niższym rezultacie. Badani uzyskali wyższe wyniki w GSES w porównaniu z wcześniejszymi badaniami z udziałem pacjentów po urazie SCI. Analiza wyników związków między zmiennymi wykazała, że poczucie własnej

skuteczności związane było z ogólną oceną jakości życia oraz zdrowia fizycznego, jak też domeny psychologicznej i środowiskowej skali WHOQoL-Bref. Poziom odczuwanego bólu, czas od wypadku oraz poziom SCI nie miały wpływu na QoL oraz GSE. W przeprowadzonych testach uczestnicy uzyskali wyniki wskazujące na obniżenie niektórych funkcji poznawczych, jednakże badanie nie wykazało istotnie statystycznej korelacji z obniżoną QoL.

Wnioski. Pomimo SCI uczestnicy badania pozytywnie ocenili swoją jakość życia i mogą być przykładem oraz motywacją dla innych osób z niepełnosprawnościami, jako że poważny uraz nie neguje szczęśliwego i spełnionego życia. Odnalezienie sposobu na życie w zgodzie z tożsamością przed urazową oraz akceptacja niepełnosprawności sprzyja procesie adaptacji. Wdrożenie programów interwencyjnych w zakresie wsparcia poczucia własnej skuteczności oraz pracy psychologicznej nad postrzeganiem swoich ograniczeń/możliwości, jako elementów rokujących na poprawę bez względu na niepełnosprawność fizyczną, może znacznie polepszyć jakość życia pacjentów z SCI. Brak korelacji obniżonego funkcjonowania poznawczego z obniżoną jakością życia w badaniu, nie oznacza braku takiej zależności w przypadku przeprowadzenia badania z udziałem większej liczby osób badanych. Wskazuje to kierunek przyszłych badań w celu weryfikacji wyników w większej grupie osób.

5.06.2023r.

Agata Gonsulho